

Joža Podravec

Priča

DARKO PERO PERNJAK

Inspirirano istoimenim romanom Miroslava Krleže i Borisa Perića „Povratak Filipa Latinovicza“

*

Još od prvog kukurikanja od prije svitanja, otvorenih očiju po krevetu se premetao Joža. Nije mu se ustajalo. Na podne je kretao na dvodnevno putovanje pa je računao kako će jutarnjim izležavanjem unaprijed odmori ti kosti od tandrkanja u kočiji po dubokim suhim kolonijama i krivudavim kravoderinama. Joža Podravec bio je nadaleko poznati foringaš. Glas što mu je sinoć donio posao nije mu prestajao odzvanjati u ušima.

- „Su rekli gospon Latinovicz, sin od presvetle gospoje Regine iz Kostanjevca, da ako bi ga mogli zutra foringerati do Zagreba.“

- „Zakaj baš ja? Kaj nema foringašof vu Kostanjevcu?“

- „Je, ima, ali ...“

No, Mišek je bio jedna posve smetena pojava i nemoguće je bilo iz njega na prepad išta izvući. Mišek Gadanec, najmlađi sin gazde Gadaneca, velikog kostanjevečkog svinjara, koji ga pri sebi nije htio više trpjeti jer mu je i po dvoru, i po kocima, i po polju više štete nego koristi napravio. Sad je Mišek bio geometrov pomoćnik, nosio crveno-bijelu letvu uzduž spornih međa, preko šikara i glibova i navodno je bio dobar. Mišek je škrlaka gužvao u šačerdama, micao ovecim ušnim školjkama kao da neprestano osluškuje udaljene korake i slinuo od treme što je odjednom postao tako važan gost. Joža je Barici odmah naložio da nareže špeka i natrga pogače, Jožici da z bokalom prejde v podrum. Dom Jože Podravca zasigurno nije spadao u bogate, no u hrani i pilu se nije oskudijevalo. Mišek se razvezao jezik. Kostanjevečki foringaši, ma Kostanjevčani općeni-

to, nisu više htjeli imati posla s Latinoviczem. Da otkad je on prešela vu Kostanjevec čudaj se toga nadogađalo. I to se nikaj dobrega. Jednu finu plahu nesretnu gospoju Bobočku, kasirku z birtije, dugogodišnji je ofirant hmoril. I to ne bilo kak, grkljana joj je pregrizel. Su to ne čista posla. Se to zato jer se i Latinovicz počel jako zanimati za Bobočku pak joj je i on postal ozbiljni ofirant. No tu je i nesretni gospon grčki doktor, stari Bobočkin ofirant koji je i prije v Kostanjevec znal dohađati pak se ne ništ pripetilo. Njega su pred koji tjeden spod vlaka zvekli, žandari su konstaterali da se bogec sam hitil, kaj god. Celi svet zna da ako se nešče sam hmarja da se onda veša ili z nečim razreže. I sve se to baš ovog leta pripetilo, kad je gospon Latinovicz v Kostanjevcu. Nije to bez vraga, nije to normalno, da se Grk sam od sebe pred hudu mašinu hitil, da je mirni gospon ofirant Baločanski najemput Bobočki grkljana pregrizel. Predi sega, Kostanjevec je ne jenput po noći odzvanjal od njihovih huncnutarija. Glasno su se zdirali i pošteni svet budili. I sad je tak kak je. Ne dobro. Počelo se prvo stiha pripovedati, pa sve glasnije, da je to nečastivi Latinovicza prevzel. Nišče više neče s njim posla imeti. Ni foringaši, ni birtijaši. A njemu je iti. Presvetla gospoja Regina, tako jedna plemenita gospodrica da takvog sina ima! Ko bi rekel. Si Kostanjevčani su ga čuli kak slika, neki i vidli. Zbelke očima koluta, celi je naličen i na se okoli sebe kriči. Se gospon Latinovicz zgovaral da je to se nekakvi umetnički proces. Je, nek je, al su ljudi rekli kak je to ne bez vraga. Nisu ljudi slepi. Vele ljudi da je presvetla gospoda mama Regina štela kaj bi ju sinek portretiral, pak da je onda dok je bil gotov dva dana cmizdrila vu spavaći sobi. Tak ljudi veliju. Njemu je za iti. Foringaši od njega okreću glavu kad ga vide, ljudi se križaju za njim kad selom prejde. Takve sramote selo ne pamti.

- „Vrag ga stvoril, pak zakaj bi ga ja onda pelal!“ – lupio je nakon svega šakom o stol Joža Podravec.

- „Za peneze, Joža. Za peneze.“ – šaputao mu je unutarnji glas.

To je bilo jučer, a sad? Sad je namirisao friške žgance, Barica ih je upravo prelijala vrhnjem. Bilo je krajnje vrijeme da ustane. Noge su mu bile natečene poput batova, glava rastrgana cjelonoćnim gruntanjem. Kad je Latinovicza dovozio u Kostanjevec mislio je kako pored sebe ima poštenog, pristojnog hrvatskoga sina koji je vidio svijeta, naučio manire, uspio tamo vani i sad se vraća doma, previše je to kofera bilo za kratki odmor kod majke u Kostanjevcu, zauvijek. Tada kao da je osjetio kako pripadaju istom bratstvu, otvorio se, stao nabrajati gdje je sve bio i što mu se sve dogodilo, kako je foringaš Joža Podravec, danas stalno naseljen u Biškupcu, nekad dobar dio zemaljske kugle obišao. Mađarska, Austrija, Amerika dva puta, Njemačka, Francuska, Poljska i sve one ruske i azijske države kojima ni tada, kad je putovao nije imena upamtio, nema gdje ga nije bilo. Do Indije i Kine su ga dijelile neke velike planine. Svjetski putnik poput Jože znao je kakav je to osjećaj vratiti se doma. Mislio je kako će Latinovicza svojim pričama oraspoložiti, utješiti. Svijet iz kojeg se vraćao ga je iscijedio, shrvao, smoždio, popio mu dušu. Izgledao je kao trop nakon treće preševine; suho, raspadajuće. Sažalio se nad jadnim, umornim, ispijenim Latinoviczem. Mislio je kako govore istim jezikom, da se razumiju, da dijele slična iskustva. Da dolazi iz dalekog svijeta vidjelo se po prtljagi, koferi su mu bili oblijepljeni pohabanim i novim naljepnicama francuskih i austrijskih željeznica. Iz pepeljastih usana tada nije uspio niti jednu riječ izvući. I mislio je Joža kako su gospon Latinovicz sasvim dobro krenuli kad se kasnije cijelim krajem pročulo kako je neki gospodin iz Kostanjevca iz goruće Hiltrecove štale spasio bika. To je mogao biti samo njegov gospodin Latinovicz, nije sumnjao. Činilo se da bi gospodin Latinovicz mogao biti prije svega dobar čovjek, a ispalo je da je bio kao i svaki drugi aristokračić; viša rasa. Zato valjda nije niti htio s njim razgovarati. Gospoda! Pih! Bilo da ti okreću ljepšu stranu, bilo da su plemenitog grofovskog roda, bilo da su industrijalci, župnici ili birokrati; misle kako su

iznad božjeg i svakog drugog zakona. Sve je to ista gadna kompanija. Kad maske spadnu najgori su prostaci i gadovi. Jožicu je podučavao kako treba s njima.

- „Gospodi se ni za Boga miloga nigdar ništ ne dela zabadav, niti im se spušta cena kak god oni cvileli da im je skupo. Tko mene pita jel imam?!“

Kaj o ničem pametnijem nisam mogel cel noć premišlavati, nego kak sam se u gosponu Filipu Latinovczu razočaral. Pak on je još sam jedan te isti gospon. Fuj! Pregristi ženi grkljana? Znam, nije on, ali nešče je nečastivog dozval. Poput zveri! Fuj! To samo gospoda moreju.

**

Tek kad je na uzvisini ugledao kuću presvetle gospoje Regine Joža je shvatio kako mu federzic uopće ne škripi. Oko srca mu zatopli. Jest, rekao je pred neki dan Jožici da ga nervira škripa i da uvijek iznova prije puta zaboravi podmazati federzic, ali nije očekivao od Jožice da mu ih podmaže. Imao je oko štale i polja posla napretek. Jožica, njegov mladi sinek, nevestu je pred kratko k hiži dopelal. Sad je već bila, kako se ono veli, trudna do zuba. Ma svi su mu bili dobri, i Ivan, i Anica i Ivkica, nijemi osmijeh mu zatitra u očima. U životu mu se doista više nego jedan puta posrećilo, nakon svega i s obitelji. Sreće i zdravog razuma, ponavljao je često Joža djeci, treba u životu. Već se skoro popeo do Reginine kuće, prepoznao je Latinoviczeve kofere pred ulazom spremne za utovar. Kad je pogledao prema ravnici pogled je sam tražio toranj crkve Velikog Bukovca. Tamo je, protivno običajima da kod kuće ostaje najstariji sin, poslao Ivana. Saznao je kako se na sudskoj dražbi jeftino prodaje poveće imanje u Velikom Bukovcu. Bukovec je bio smješten u ravnici, usred plodne zemlje, a dovoljno daleko od Drave da ne bude plavljen, činilo mu se kako bi to mogla biti dobra prilika za svakog čovjeka zdrave pameti. Imanje je banka zaplijenila jadnoj udovi koja nije znala sama s financijama. Sinovi joj poginuli u ratu, zetovi daleko, a ona ostala potpuno sama, sve joj je propalo. Što je veće imanje, lakše se propada, tako je to u životu. Joža je odlučio kupiti imanje u Bukovcu i tamo smjestiti Ivana. Sva-ke nedjelje su se posjećivali. Tamo pod crkvenim tornjem danas mu se već četvoro unuča-

di u prašini valjalo. Činilo se kako se u daljini ipak nazire vrh bukovečkog crkvenog tornja. Jožica se iznenadio, mislio je kako će po božjoj pravici morati trbuhom za kruhom u svijet, sad je postao sin kakvog svaki otac može poželjeti. Ivku i Anicu je također s poštenim mirazom otpratio. Ah, obitelj, nakon svega što drugo preostaje. A činilo se kako mu nije suđeno ni preživjeti, kamoli zasnovati obitelj kad je lišen svake nade u preživljavanje rondao po galicijском blatu. Rat je započeo pompozniim paradama i svečanim postrojavanjima, a završio u blatu, krvi, spaljenom mesu, crvljivim palčevima, suludim terevenkama u bunkerima, jutarnjim prividenjima, uzaludnim herojstvima. Toliko izgubljenih duša! A gospon slikar? Gde su oni, lepo prosim, za vreme rata bili? Boema je po pariškim birtijama zigraval.

- „Kaj me briga, ja sam pelam za peneze.“

Gospodin Latinovicz sjedio je na jednoj od kutija i štapom crtao krugove po prašnom prilazu. Dan je bio sunčan, no još uvijek hladovit, na rukama je nosio rukavice, prenuo se tek kad ga je zadihana Jožina kobila oblakom svojih isparavanja obuhvatila. Para se brzo razišla, umjesto onog sivog beskrvnog lica koje je ljetos ostavio u Kostanjercu dočekao ga je punašan i rumen obraz. Boravak na gruntu mu je očito godio. Preplanuli ten i košulja zategnuta trbuščićem nisu nimalo upućivali na to da bi ga opsjedao nečastivi. Naprotiv, prije bi se reklo da je on bio taj koji je nekoga jašio. Valjda tu jednu ženu kojoj su gospon stari ofirant grkljana pregrizli. Jožu je pozdravio turobniim glasom, vidno oneraspoložen, valjda su sjećanja na neugodni ljubavni rasplet bila još uvijek svježja. U gospodskoj ljubavi sretnih ljubavnih završetaka nikada nije niti bilo, no mladi gospodin to unatoč načitanosti nisu naučili. Joža se posvrbi ispod škrlaka, činilo se kako je Latinoviczevih putnih stvari bilo znatno više nego kad ga je dovezio.

- „Tu nutra su mi slike“ – značajno je Latinovicz prelazio bridovima zakovanih drvenih kutija.

Joža nije volio tovar u dva reda visine, kako god da bi ga svezao uvijek bi se nešto u vožnji pomaknulo i ispalo. Latinovicz je oko svake kutije koje bi se Joža prihvatio zabrinuto obigravao.

- „Ako su i slike, nisu jajca, neju se potrle, bez brige“ – smirivao ga je Joža.

Čim su utovarene kutije i kofere svezali, Latinovicz se u jednom žustrom skoku našao na federzicu, žurilo mu se. Kobila se zabrinuto uskoračala jer Joža još nije sjeo, prije polaska morao ju je pogladiti po njušci.

- „Sve je v redu mala. No Mica, no Mica, sve je v redu.“

Gledao je Joža u nevjerici, ispred kuće nije bilo nikoga, ni majke, plemenite gospođe Reginine, ni pajdaša iz birtije, pa čak niti Reginine služavke. Zar ga doista nitko neće ispratiti?! Izgleda da se u Kostanjercu podosta neugodnosti iznadođađalo za vrijeme Filipove posjete. Kad je okrenuo Micu, prije nego li ju je potjerao, još se jednom osvrnuo. Dvije beskorisne cimpreze zanjihao je vjetar i to je bilo sve. Latinovicz se zaljuljao u federzicu kao da nešto hoće, no nije se osvrnuo.

- „Haj Mica! Haj Mica!“ – pokrenuo je Joža fi-jaker put Zagreba.

Snježno bijeli stolnjak Joža je prebacio preko ovećeg starog hrastovog panja u hladovini vrbe. Jesenje toplo poslijepodne razvuklo se u dugim sjenkama preko uzbibanih dubokih livada ispresijecanih vijugavim tragom rječice Zeline što se lijeno vukla nekamo nizvodno prema Zagrebu, kao i svi. Žuti, plavi i bijeli cvjetovi, sjemena zadebljanja na visokim stabljikama, sočne tamnije vlati u natopljenim predjelima; titrale su na povjetarcu stapajući se u jedinstvenu površinu, živi tepih, preko kojeg se razvlačilo bablje ljetno i prelijetali vrapci u oduševljenom cvrkutu, svako malo uranjali u jatu u travnato more, pa se izdizali kao jedno tijelo do visokih grana obližnjeg gaja. Dva litra Jarecove kraljevine, četvrt kruha i dvije kajle pisanoga špeka položio je na stolnjak. Mirisi potaknu slinu u ustima, iskonska radost se ogleda u Jožinom oku, duša od prevelike milosti samo da nije naglas zapjevala. Mislio je kako će gospodin plemeniti Latinovicz zacijelo htjeti ručati u kojoj zelinskoj gostionici jer u Zagreb su trebali stići tek predveće, a do Zagreba više nije bilo pristojnog mjesta za ručavanje.

- „Ne, radije ne bih stajao. Želio bih što prije stići do željezničke stanice, što prije se na vlak ukrcati. I nekako nisam gladan“ – bio je to ujedno prvi razgovor otkako su krenuli iz Kostanjevca.

Joža nije kanio postiti. Kod starog Jareca napunio je flašu i odmah po izlasku iz Zeline na zadnjoj nizbrdici stao bez najave. Gospon su mislili da buju predi do železnice došli ako ne budu ručali v Zelini?! Malo brus. Prije bi rekao da nisu bili voljni foringašu obeda platiti. Sam se je malo zezenu. Ja gableca imam. I tak moram stati da mi se Mica odmori i napoji. Ve buju gospon Latinovicz lepo gledali kak ja obedujem, pa nek me prosi da mu dam ak su gladni. Svejedno mu je u kupicu natočio kraljevine.

- „Putujem u Ameriku“ – objavi Latinovicz razumnim tonom oraspoložen vinom.

Joža je u glasu prepoznao ton poniznosti, svejedno mu nije želio odgovarati.

- „Moram otputovati daleko od svega, toliko daleko da se ne mogu vratiti kad mi se prohtije, da me od samog putovanja volja mine za povratkom. Prvim ću vlakom iz Zagreba put Rijeke, prvim parobrodom put Amerike.“

Joža je razrezao špek na tanke ploške, uštipnuo mekano od kruha, sve to zalio gutljajem vinca. Uživao je u hrani poput pravog prostaka; mljackajući, podrigivajući, mrveći ostatke po bradi. Čvrsto je odlučio kako s Latinoviczem neće započinjati razgovor. Koliko on zna, ne postoji parobrod iz Rijeke za Ameriku. Iz Rijeke se putuje do Engleske, tek onda za Ameriku. Ali tko je bio on, samo Podravec i foringaš, da bi jednom finom gospodinu govorio kako se i koliko dugo putuje za Ameriku i što bi ga sve tamo moglo dočekati. Gospoda i kad ne znaju, znaju više od takvih kao što je on.

- „Ne znate vi Joža kako je meni. Jedini moj rod, majka, plemenita gospođa Regina, koje li drskosti da se danas tako titulira, odgajala me samo do desete godine. Onda puk! Noguom u guzicu. Sprašila me u dječji dom. Odrastao sam kao siroče pokraj žive i dobrostojeće majke. Siroče, moj Joža, to sam ja. Cijeli život sam siroče, nisam prestajao do danas tražiti tu izgublenu majčinsku ljubav i oca. I zamislite,

usred cijele ove gnjavaže oko Bobočke, zacijelo ste upoznati sa svime, dobijem oca. Nakon svega saznam tko mi je otac?! Neki tamo jadni grof ili pukovnik, u stvari ništa, viši činovnik, zapravo stranac. Jedan, jedan dozlaboga dosadan tip! Zamislite, Joža kako se siroče u meni osjećalo. Trebao sam se osjećati kao da sam konačno došao doma. A meni je od svega pozlilo.“

Sve glasnije Joža mljacka, suzdržava svoju brbljavu narav. Danas bi ga mogla uhvatiti prijeka narav. Gospodin su indisponirani kaj su u dječjem domu, bez mamine suknje pod koju bi se mogli lepo skriti kad zagusti, odrastali. Gospon Latinovicz su obilježeni teškim djetinjstvom? A ja se od desete godine smucam po svetu kak sluga po stranjnim gazdinstvima, za kruh i anjucug sam delal, ne me nitko školal. Školal me je život. Sluga nema tri obroka na dan i topli krevet. Sluga spava u sjeniku ili štali ako mu se posreći, jede sa psima i ostalom marvom. Do petnaeste godine sam sedam gazdinstva promenio pa tek onda sve steral u vražju mater i otišal prvi put vu Ameriku. Gospon Latiovicz su povređeni, duša im pati. Bi se reklo, normalno, kad su gospodske duše od finijeg materijala. Kaj sam Bogu zgrešil kaj moram opet ta gospodska trabunjanja slušati.

Latinoviczu donja usnica drhti, steže ga u grlu, adamova jabučica mu priječi disati. Obavija ga gusti dim Jožine lule, njegova sijeda kosa srebrnasto blješti, osjeća kako ga crnim očima siječe, prepolavlja, otvara, osjeća studen unatoč sunčevom milovanju. Joža prilazi kobilu, miluje joj grivu, poslaguje plave pantiljke, blago joj nešto u uho šapuće. Lik mu je ucrtan u plavetnilo neba, kao da mu rijetka snježna nablaka izlazi iz lule. Latinovicz razrogačio oči, otvaraju mu se nova vrata, pred njim je paralelna stvarnost, nije to valjda samo zbog dvije kupice kraljevine, grč sjete u grlu? Joža Podravec sa svom svojom mudrošću ucrtao se u platno, u svemir, u zelinske livade i gajeve, Amerike i ratove, gladovanja i preživljavanja u posljednjoj minuti. Cijela Jožina priča učini mu se bliskom, životnom. Poželi mu pružiti ruku, bratski zagrliti, po prvi puta nekoga naslikati onakvim kakvim je. Konačno mu se jednom u životu učini kako doživljava osjetilnu podudarnost, ono što je, podudaralo se s onim kako ga njegov um vidi, ono što vidi podudaralo se s onim što je zapravo, lica i naličja; ista. Svom snagom ga raspali melankolični spoznajni udarac u plek-

sus, potom u bradu racionalno samospoznavanje kako jedan od rijetkih savršenih trenutaka neće biti u stanju prenijeti na platno u dvije dimenzije. Kao kad se s Bobočkom vraćao s Rokova, kad su ih raspalile munje i gromovi, s tijelima im se poigravao vjetar i hladna kiša, s umovima spoznaja o mogućoj dubini ljubavi u nastajanju; trenuci prepuni simbolike nadnaravne iskonske povezanosti, svi njihovi prošli i budući životi našli su se u jednoj točki. I nije taj trenutak uspio prenijeti na platno makoliko se trudio, nije uspio zadržati taj osjećaj. Potom se sve raspalo, poput crvljivog štokrla, u prah se već idućeg jutra pretvorilo, ne izdržavši niti opterećenje tek prvog jutarnjeg svjetla. Stvarnost se raspala na nestvarna htijenja, maštu i uobrazilju, ljubav je u osnovi egoistična; udaljena konačna rješenja. Svega je nestalo, život se banalizirao. Najbolje slike najbrže rasplinjuju. A da je to uspio naslikati...

Joža se umorio od nijemog dijaloga s Latinoviczem. Mora se maknuti podalje od njega, oni su jedan drugome potpuni stranci, mora to prihvatiti. Ponosni ulaner austrougarske vojske najbolje zna koliko znači povjerenje plemenite životinje. Gladi Micu, gleda ju u oči, dopušta joj da mu kroz oči zaviri u nutrinu. Oči konja mogu vidjeti čovjekovu dušu, to je svaki ulaner znao. Koliko puta mu je u ratnom vihoru samo njegov konj spasio glavu. Hirovito skretanje, a na mjestu gdje je trebao biti tresne granata ili fijukne rafal. Jednom mu konj nije dao da pije vodu iz potoka, kasnije je čuo kako se iza njega cijela pješadijska četa vodom iz tog potoka otrovala, njih nije imao tko upozoriti. Mica je bila posebna kobilica, potomak njegove prve podravske kobile. Kad se naposljetku vratio iz rata nije imao ništa drugo osim ruševne kuće i zaraslih polja što ih je prije rata novcem iz Amerike kupio. Od svega ga je najviše brinula prazna štala. Više nego ikada prije želio je ispuniti svoj životni san i postati svoj gazda, a bez konja to nije mogao ostvariti. Zakleo se da nakon svega sluga više nikome neće biti. Razmišljao je da ponovno otiđe u Ameriku zaraditi dolare još i za konja i punu štalu. Bojao se ako ode, da se više nikad neće vratiti. Upravo se vratio s putovanja, kakvog je imalo smisla ponovno otići na put. Oživjelo mu je sjećanje na Armeniju. Sluđen od neprekinutog višegodišnjeg bijega i preživljavanja sudbina ga je zaustavila pred svetom planinom Ararat. Slabo je razumio ondašnje domaće ljude

zašto je sveta i zašto bi se trebao moliti upravo na tom mjestu. Pokušavajući ih razumjeti kao da je progledao. Armenci su molili svi zajedno, cijelo selo na jednom polju, u zajedništvu se prepoznavao obrazac, obitelji su se grupirale zajedno. Majke i očevi sa svojim djecom, djede i bake sa svojom djecom i unučadi. Zaiskrio je, zapitao se što radi, što želi. Naravno da je želio zasnovati svoju obitelj, sjetio se praznih zidova svojeg imanja, shvatio je kako se želi vratiti, shvatio je kako više nema od čega bježati, kako si mora postaviti smjer kretanja. Nakon iskustva na Araratu gotovo da nije vjerovao kako se brzo uspio vratiti doma, odnosno onome što bi domom tek trebalo postati. Kao i toliko puta prije u životu nalazio se na raskrižju. Kako mu je cijeli život bio suludi splet sretnih okolnosti, odlučio je potražiti sreću na najnevjerojatnijem mjestu, u Podravini iz koje je još kao dijete otišao. Pričalo se kako postoji krdo divljih konja koje luta podravskim močvarama i pustopoljinama uz Dravu, od Botova, Komatnice, pa sve do Podravske Sesveta. Slušao je kao dijete o tom krdu divljih podravskih konja, iz prve ruke čuo svjedočenja o kroćenju takvih konja. Odlučio se stoga vratiti u rodni zavičaj, vjerojatno se poput gospodina Latinovicza suočiti sa starim agonijama, zamalo nije izdržao da posjeti starog oca i braću, uhvatiti jednog konja za sebe, za novi početak. U divljim predjelima za hladnu i brzu Dravu, gdje sukumarci veliki kao prst, pčele velike poput stršljena, gdje obadi veličine dlana sišu krv iz tijela usred podneva, danima je bezuspješno tumarao. Podravske noći nisu mu dale spavati. Iz zaselaka je dopiralo mukanje krava, hukale su sove, zbog udaljenog zavijanja vukova se stiskao bliže vatri, još i to glasno disanje i hripanje što ga je s mrakom okruživalo. Vjerojatno medvjed, onako usamljenom nije mu bilo svejedno, par užarenih očiju i posvemašnja glad, nekoj zvijeri lako je mogao postati obrok. Ponekad se čulo bučno pljuskanje po vodi, stari ljudi su pričali da se to pozvoj spušta na kupanje, a možda se samo divlja rasa skrivala od lisice. Onda se jednog vlažnog maglovitog jutra našao na omanjoj čistini pred kobilom usred ždrijebljenja. Ždrijebe je tek njuškicom probilo opnu dok se kobilica uspravljala. Mogla je narsnuti na njega, iziritirati ga do smrti, mogla je polizati ždrijebe i okrenuti mu leđa, otkasati u daljinu. Pogledali su se, prigušeno prijateljski je zanjistišla za pomoć, prišao im je. Kobili je to

bilo prvo ždrijebjenje, ni sama nije znala što dalje treba. Joža joj je pomogao očistiti ždrijebe potpuno zaboravivši da se tu našao baš zato što ih je želio odvesti doma. Još su se neko vrijeme gledali, kobila i ždrijebe nisu htjeli otići. Tada je ispružio ruku i dozvao kobilu, bez ulara doveo je doma u Biškupec. Čudo, govorili su svi susjedi, čudo, shvaćao je i sam, čudo se dogodilo. Mogao je ostati doma i ostvariti životni san, zasnovati gazdinstvo. Prema svojem prošlom životu osjetio distancu. Sva poniženja, krv, rane, smrtne bolesti, smrti najboljih prijatelja, strahom paralizirane noći, gladni tjedni, usta puna suhe trave i otrovnih bobica, žedni prelasci azijskih pustinja, iscrpljujući napadi dizenterije, lešinarska suočavanja; sve je odjednom ostalo tamo negdje iza, duboko u prošlosti, zakopano, nevažno. Mica je bila ždrijebe koje je doveo iz Podravine. Ne treba čovjeku, bio on gospodin, seljak, samo prostak ili obični tat, ništa drugo u životu nego sreća, gladio je zadovoljno Micinu grivu Joža, šapatom ju pozvao natrag do kočije da je ponovno upregne.

Snatrio je gospodin Latinovicz u Jožinoj sjeni, ništa nije čuo, ali kao da je sve čuo, bio je siguran kako mu je čuo uskomešane misli, osjetio snagu kojom zrači, vidio mu svjetlosni čvor u trbuhu. Uz sitno čavrljanje vrabaca, šumor razgranate vrbe i odjek žuninog kucanja iz šumovitog srca pomalo je dolazio k sebi. Na žuti fijaker uspinjao se sporo. Do temelja uzdrman nikako si nije uspijevaio odgovoriti kamo ide i što hoće.

- „Haj, Mica! Haj Mica!“

Zaškripali su kotači fijakera, trznula se tijela. Filip novim očima pogleda svijet oko sebe, od toliko novih prizora ostane bez daha, zjapuri se, utone zamišljeno u federzic; toliko novih slika ga obuze!

Kolodvorski nosači zadovoljno su trljali ruke, za čak njih troje bilo je posla. Kolica, fijak prometnika, huktanje lokomotive, dovikivanje kumica, urbanim prostorom gospodin Latinovicz suvereno je vladao. Koferi i kutije sa slikama bile su za tili čas precizno natovarene po kolodvorskim kolicima, sitni novac u džepovima nosača, ostatak najavljen nakon ukrcavanja na vlak. Joža je pripalio lulu i zadovoljno zaokružio Tomislavovim trgom, razmišljao

je što će, gdje bi se nova prilika za posao u povratku mogla ukazati, za njega je Filip bio svršeni posao i ništa više. Nemalo se iznenadio kad je nakon desetaka koraka zaustavio kolica, iz jedne od kutija izvadio ramu i krenuo natrag prema njemu.

- „Gospodine Joža“ – obrati mu se titulom na koju je Joža bio naročito osjetljiv – „uzmite molim vas ovu sliku, poklanjam vam je za uspomenu. Meni doista više neće trebati“ – pruži mu sliku plemenite gospe majke Regine.

- „Ali gospon Latinovicz ne bi morti bilo bolje da to gospođi mami predam?“ – iznenadi se Joža.

- „Ne, ona ju ne želi. Ne želim ju više niti ja, a mislim da ipak nije za baciti, zadržite je Joža. Mislim da je vrijeme da neke stvari ostavim iza sebe“ – s knedlom u grlu izgovori no odlučnim pogledom jasno je davao da znanja kako neće odustati od svojih namjera.

- „Onda dobro“ – prihvati sliku Joža.

Gospođa plemenita Regina zagledala se u Filipova leđa, prezrivo i hladno kao da ga i nema, ona se zapravo inatila sudbini, no desni obraz zračio je toplinom, zjenica sjetom, čipkasti dekolte bio je previše otvoren i jedan gumb otkopčan, oble grudi samo što nisu ispale, lako se mogla zamisliti ruka koja ih ogoljuje. Strogo držanje ukazivalo je na dostojanstvo i nepokolebljivost, nekima možda na posebnu cijenu njene naklonosti. Joža nije poznavao plemenitu gospođu Reginu niti je razmišljao o porijeklu njenog gospodstva, no iz očiju koje je Filip naslikao mogao je nazrijeti istinu. Mirisala je na muškarce. Nasmijao se, to je dakle bila ustvari plemenita gospoja Regina! Ali koga briga. Na trenutak je pomislio kako bi sliku mogao zadržati, s druge strane za sliku je mogel fanj penezi dobiti. Filip se uskoro potpuno izgubio u kolodvorskoj vrevi.

- „Haj Mica! Haj Mica!“ – sliku je pospremio u vreću i krenuo, za početak do obližnje pivnice, tamo bi najprije kakvu foringu za natrag uhvatiti mogao.